

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ:  
ЛИЗУН М. В. ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ РЕГІОНАЛЬНОЇ  
ВАЛЮТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: МОНОГРАФІЯ. ТЕРНОПІЛЬ:  
ЕКОНОМІЧНА ДУМКА ТНЕУ, 2017. 453 с.**

Монографія "Глобальні виклики регіональної валютної інтеграції" кандидата економічних наук, доцента, докторанта кафедри міжнародної економіки Тернопільського національного економічного університету Лизун Марії Володимирівни присвячена дослідженню проблем інтеграційних процесів у валютній сфері.

Процеси економічної інтеграції, які забезпечують сталий економічний розвиток провідних країн світу та країн, що розвиваються, є характерними рисами сучасної світової економіки. Стрімке збільшення кількості інтеграційних об'єднань є наслідком популяризації ідеї відкритості економіки, посилення процесів спеціалізації, зростання ролі транснаціональних корпорацій у міжнародному поділі праці. Формування новітньої архітектури світової валютної системи є важливим завданням для світового суспільства, адже наявні на сучасному етапі розвитку міжнародних валютних відносин негативні тенденції, які проявляються через виникнення валютно-фінансових криз, підкреслюють необхідність реформування принципів існуючої валютної системи. Валютна інтеграція виступає однією з основних тенденцій розвитку світової валютної системи на сучасному етапі глобалізації світової економіки. Монетарна співпраця стає все тіснішою, а зовнішня та внутрішня валютна стабільність відіграє важливу роль. Складність і суперечливість процесів валютної інтеграції визначають необхідність детального теоретичного переосмислення сучасних тенденцій у сфері валютно-фінансових відносин.

Серед основних положень монографії, які мають теоретичну і прикладну значущість, доцільно виділити обґрунтування методологічних і прикладних підходів щодо дослідження регіональної валютної інтеграції, ідентифікацію моделей функціонування монетарних союзів у глобальному просторі, виокремлення тенденцій розвитку зони євро та обґрунтування стратегічних орієнтирів інтеграції України до Європейського економічного та валютного союзу. Автором сформовано градацію рівнів валютної співпраці в мікро- та макроекономічних вимірах, серед яких виділено брак валютної взаємодії, валютні контакти, валютну взаємодію, валютну кооперацію, валютну протоінтеграцію, валютну інтеграцію, глобальну валютну уніфікацію. У монографії зібрано й усебічно проаналізовано багатий теоретичний і статистичний матеріал, який дозволив здійснити оцінку економічної ефективності регіональних валютних об'єднань.

Авторські розробки доведені до рівня конкретних методичних рекомендацій або орієнтовані на використання при розробці економічної політики держави. Їх практичне використання дозволить урахувати сучасні тенденції у сфері регіональної валютної інтеграції та визначити перспективи участі України в цих процесах.

Монографія "Глобальні виклики регіональної валютної інтеграції" складається із чотирьох розділів, викладених у логічній послідовності, які характеризуються комплексністю, масштабністю й детальністю висвітлення важливих у теоретичному й практичному плані проблем валютної інтеграції на макрорегіональному рівні.

1. У першому розділі розглянуто теоретико-методологічні засади формування та розвитку регіональної валютної інтеграції в умовах трансформації геомонетарного простору, теоретичні підходи, які розкривають аспекти класифікації міжнародних валют та їхніх функцій, виокремлено передумови їх становлення та розвитку, здійснено пошук шляхів використання переваг та усунення загроз як для емітента, так і клієнта інтернаціоналізованої валюти. Представлено систематизацію сучасних регіональних торговельних організацій із виокремленням регіональних і мультилатеральних альянсів, променевого, плюрилатерального, гравітаційного, білатерального, мінілатерального регіоналізму, що також накладає відбиток на контури "монетарної мапи". Сформовано градацію рівнів валютної співпраці в мікро- та макроекономічних вимірах, серед яких виділено брак валютної взаємодії, валютні контакти, валютну взаємодію, валютну кооперацію, валютну протоінтеграцію, валютну інтеграцію, глобальну валютну уніфікацію; уведено поняття валютної протоінтеграції передбачає не лише регулярну практику економічних суб'єктів щодо здійснення трансакцій з іноземною валютою та обмін інформацією щодо монетарних ініціатив, але й урахування інтересів контрагентів для мінімізації ризиків чи максимізації спільних вигод у сфері валютних відносин. Виявлено, що загальноекономічна інтеграція може бути як фундаментом для подальшої валютної інтеграції (наприклад, у випадку ЄС), так і розвиватись постфактум чи паралельно щодо останньої (африканські валютні союзи).

Другий розділ присвячений розгляду методологічних засад формування та розвитку регіональної валютної інтеграції. До каркасу регіональної валютної інтеграції включено три альтернативні режими валютного курсу: валютну раду, доларизацію та валютний союз. Проаналізовано переваги та недоліки використання валютної ради. Визначені характерні риси сучасних валютних рад, їх відмінності від класичних та проблемні аспекти їх функціонування. На основі проведеного аналізу виокремлено найважливіші передумови доларизації: значні макроекономічні турбуленції та високий рівень інфляції; фінансові репресії та контроль за рухом капіталу; використання іноземної валюти як якоря для досягнення макростабільності. Крім того, виділено недоліки застосування режиму доларизації: утрату монетарної автономії через неможливість подальшого здійснення одностороннього контролю за пропозицією грошей та валютним курсом; позбавлення такого альтернативного джерела доходів бюджету як сеньйораж; часткову доларизацію, що збільшує балансові ризики; втрату привілею "кредитора останньої інстанції"; зниження ефективності платежів, оскільки іноземні банкноти не завжди адаптовані до локальних ділових потреб; утрату символу національної ідентичності; загрозу зовнішньоекономічної та дипломатичної залежності. Значну увагу приділено розгляду теоретичних підходів до розуміння сутності валютних союзів. Наведені вимоги, які є своєрідною "програмою-мінімум" для всіх типів валютних союзів: наявність спільної валюти,

спільна монетарна політика та спільна зовнішня валютно-курсова політика. Визначено основні аргументи на користь та проти участі у валютному союзі та подано їх емпіричну перевірку.

У **третьому розділі** наведено ретроспективні та сучасні форми валютної інтеграції, здійснено емпіричну перевірку гіпотези про стабілізаційний характер процесів валютної інтеграції, на основі якої підтверджено гіпотезу про те, що різні режими валютної інтеграції переважно супроводжуються нижчими темпами інфляції та приросту грошової маси, а також нижчими реальними процентними ставками, що компенсується менш інтенсивними темпами приросту ВВП та експорту. На основі проведеного дослідження автор стверджує, що успіх функціонування валютних союзів залежить від ефективних інститутів і політики, спрямованої на врегулювання асиметричних фінансових і реальних потрясінь, які впливають на його членів. За відсутності таких механізмів, несприятливі асиметричні фінансові потрясіння можуть також стимулювати деструктивні процеси в банківській системі, призводити до структурних та приватних боргових криз, тим самим дестабілізуючи валютні союзи. Крім того, автором зазначено, що формування соціального союзу (паралельно із банківським, фіскальним, політичним) є одним із найбільш дискусійних моментів в еволюції ЄС, оскільки понад 15-річний досвід монетарної інтеграції забезпечив лише номінальну конвергенцію (вирівнювання рівнів інфляції та процентних ставок).

У **четвертому розділі** монографії розкрито стратегічні орієнтири розвитку регіональної валютної інтеграції та участі в цих процесах України. Автор зазначає, що пошук нових інструментів світової валютної системи розвивається в напрямку розвитку прототипів регіональних валют, створення єдиної світової резервної валюти або вдосконалення вже існуючих СПЗ Міжнародного валютного фонду, а також офіціалізації децентралізованої системи криптовалют. Досвід стратегії формування монетарної політики та застосування валютних режимів у державах Центральної Європи вирізняється значною гетерогенністю як між окремими державами, так і в часовій ретроспективі. Валютні режими варіювали від валютних рад до майже "чистого плавання", ураховуючи фіксовані та керовані курси валют, валютні коридори, "повзучі" прив'язки та коридори і т. ін. Зазначається, що сьогоденні політичні реалії фактично розв'язали для України дилему вибору стратегічного вектора економічної (у т. ч. монетарної) інтеграції,

відкинувши східний напрям. Потенційними перевагами валютної інтеграції України з державами ЄС можуть бути такі: зниження тотальної залежності грошового обігу від долара США; удосконалення валютної структури міжнародних резервів НБУ та зовнішніх запозичень; розвиток кредитного співробітництва з ЄС; підвищення ліквідності ринку європейської валюти в Україні. У таких умовах особливої важливості набуває процес зближення інститутів національних валютних систем та інструментів валютної політики ЄС й України, координація цілей валютної політики для покращення зовнішньоекономічних зв'язків. Автором розроблено поліструктурну комплементарну модель інтеграції України в Європейський економічний та валютний союз з урахуванням глобалізаційних викликів, котра включає поступову гармонізацію законодавства з нормативними засадами функціонування Європейської системи центральних банків із послідовним закріпленням за НБУ лише функції забезпечення цінової стабільності; фінансова, децизивна та персональнісна незалежність Національного банку України від уряду; досягнення стабільного економічного зростання, що з часом виявлятиметься в досягненні номінальної конвергенції відповідно до Маастрихтських критеріїв; підвищення дієвості трансмісійного механізму монетарної політики НБУ; модернізація фінансово-банківської системи України; прийняття сучасних стандартів платіжної системи; урегулювання зовнішньо-політичних суперечностей.

Загалом варто відзначити, що рецензована монографія є багатоаспектним, оригінальним та цілісним дослідженням, що вирішує важливу та актуальну науково-прикладну проблему, характеризується новизною підходів до вирішення актуальних завдань регіональної валютної інтеграції. Отримані результати дослідження, сформульовані висновки та рекомендації є науково обґрунтованими, підтверджуються значною кількістю посилань на роботи вітчизняних та закордонних вчених і базуються на використанні сучасних методів дослідження.

Монографія буде корисна для представників органів державного управління, наукових працівників, аспірантів і студентів вищих навчальних закладів економічних напрямів підготовки.

**Ю. І. Присяжнюк,**

*доктор економічних наук, професор  
міжнародних відносин і дипломатичної служби  
Львівського національного університету ім. І. Франка*